

Arbetsorsakade besvär 2010

AM0502

I denna beskrivning redovisas först allmänna och legala uppgifter om undersökningen samt dess syfte och historik. Därefter redovisas undersökningens innehåll och tillförlitlighet samt hur den genomförs och hur man kan ta del av resultaten. Genom att klicka på en rubrik i innehållsförteckningen kommer man direkt till aktuellt avsnitt.

Innehållsförteckning

A	Administrativa uppgifter	2
A.1	Ämnesområde	2
A.2	Statistikområde	2
A.3	SOS-klassificering	2
A.4	Statistikansvarig	2
A.5	Statistikproducent	2
A.6	Uppgiftsskyldighet	3
A.7	Sekretess och regler för behandling av personuppgifter	3
A.8	Gallringsföreskrifter	3
A.9	EU-reglering	3
A.10	Syfte och historik	3
A.11	Statistikanvändning	3
A.12	Uppläggning och genomförande	4
A.13	Internationell rapportering	4
A.14	Planerade förändringar i kommande undersökningar	4
B	Kvalitetsdeklaration	4
B.0	Inledning	4
B.1	Innehåll	5
1.1	Statistiska målstorheter	5
1.1.1	Objekt och population	5
1.1.2	Variabler	5
1.1.3	Statistiska mått	6
1.1.4	Redovisningsgrupper	6
1.1.5	Referenstider	6
1.2	Fullständighet	6
B.2	Tillförlitlighet	6
2.1	Tillförlitlighet totalt	6
2.2	Osäkerhetskällor	6
2.2.1	Urval	6
2.2.2	Ramtäckning	7
2.2.3	Mätning	7
2.2.4	Svarsbortfall	7
2.2.5	Bearbetning	8
2.2.6	Modellantaganden	8
2.3	Redovisning av osäkerhetsmått	8

B.3	Aktualitet	8
3.1	Frekvens	8
3.2	Framställningstid	8
3.3	Punktlighet	8
B.4	Jämförbarhet och sammanvändbarhet	8
4.1	Jämförbarhet över tiden	8
4.2	Jämförbarhet mellan grupper	9
4.3	Sammanvändbarhet med annan statistik	9
B.5	Tillgänglighet och förståelighet	9
5.1	Spridningsformer	9
5.2	Presentation	10
5.3	Dokumentation	10
5.4	Tillgång till primärmaterial	10
5.5	Upplysningstjänster	10

A Administrativa uppgifter

A.1 Ämnesområde

Ämnesområde: Arbetsmarknad

A.2 Statistikområde

Statistikområde: Arbetsmiljö

A.3 SOS-klassificering

Tillhör (SOS)

För undersökningar som ingår i Sveriges officiella statistik gäller särskilda regler när det gäller kvalitet och tillgänglighet, se Förordningen om den officiella statistiken (2001:100)

A.4 Statistikansvarig

Arbetsmiljöverket
Adress: 112 79 Stockholm
Kontaktperson: Robert Linder
Telefon: 08-730 91 24
Telefax: 08-730 90 00
E-post: robert.linder@av.se

A.5 Statistikproducent

SCB
Box 24 300, 104 51 Stockholm
Kontaktperson: Kerstin Fredriksson
Telefon: 08-506 9 4041
Telefax: 08- 506 9 49 16
E-post: kerstin.fredriksson2@scb.se

A.6 Uppgiftsskyldighet

Uppgiftsskyldighet föreligger inte enligt lagen om den officiella statistiken (SFS 2001: 99).

A.7 Sekretess och regler för behandling av personuppgifter

I myndigheternas särskilda verksamhet för framställning av statistik gäller sekretess enligt 24 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Vid automatiserad behandling av personuppgifter gäller reglerna i personuppgiftslagen (1998:204). På statistikområdet finns dessutom särskilda regler för personuppgiftsbehandling i lagen (2001:99) och förordningen (2001:100) om den officiella statistiken.

A.8 Gallringsföreskrifter

Mikrodata som gör identifikation av objekt möjlig lämnas inte ut. Ingen gallring av data på magnetband har skett sedan undersökningarna startade 1989.

A.9 EU-reglering

Ingen EU-reglering av undersökningen finns.

A.10 Syfte och historik

Undersökningen om arbetsorsakade besvär syftar till att kartlägga de hälsoproblem som orsakats av arbetet för de sysselsatta på den svenska arbetsmarknaden. Kartläggningen avser besvär till följd av arbetet människor haft under de senaste tolv månaderna. Undersökningen är en urvalsundersökning som ger information om hur många som anser att de haft besvär av arbetet under en viss period samt besvärens placering i kroppen och vad i arbetet som kan ha orsakat problemen. Undersökningen har genomförts årligen sedan 1991 som tillägg till arbetskraftsundersökningen (AKU). De i AKU insamlade uppgifterna utnyttjas som bakgrundsinformation för att särredovisa olika grupper i arbetslivet. År 2007 gjordes ingen undersökning eftersom det detta år genomfördes en liknande undersökning i hela EU som tillägg till AKU. Efter 2008 görs undersökningen vart annat år.

A.11 Statistikanvändning

Användare: Departement och myndigheter, främst Arbetsmarknadsdepartementet, Arbetsmiljöverket, arbetslivs- och arbetsmarknadsforskare, miljömedicinska kliniker, branschorganisationer, arbetsmarknadens parter, företagshälsövarlden, massmedia.

Användning: Statistiken skall ge underlag för att besvara olika frågeställningar inom arbetsmiljöområdet och ge underlag för prioriteringar av olika arbetsmiljöinsatser. Den skall även ge tillgång till referensdata som kan användas vid lokala kartläggningar samt ge allmän information om arbetsmiljöförhållanden.

A.12 Uppläggning och genomförande

Undersökningen om arbetsorsakade besvär 2010 har genomförts av Statistiska centralbyrån (SCB) på uppdrag av Arbetsmiljöverket. SCB har sedan 1991 gjort löpande undersökningar om arbetsorsakade besvär inom svenskt arbetsliv.

Undersökningen genomförs som en telefonintervju som ett tillägg till ordinarie AKU. Data samlas in via tilläggsfrågor som ställs till intervjupersonen i direkt anslutning till Arbetskraftsundersökningen.

Datainsamlingen för 2010 års undersökning pågick från början av januari t.o.m. mars.

Resultaten redovisas från och med 2008 som en rapport i Arbetsmiljöverkets rapportserie Arbetsmiljöstatistik och på Arbetsmiljöverkets hemsida som en nedladdningsbar PDF fil.

Fr.o.m. 1997 års undersökning redovisas yrke efter Standard för svensk yrkesklassificering.

Näringsgrensindelningen följer den indelning som utnyttjas i AKU och kodades t.o.m. år 2002 efter SNI92. Därefter används Standard för svensk näringsgrensindelning SNI 2002. Under 2009 har en ny standard för klassificering av näringsgren, SNI 2007, tagits i bruk. Näringsgren bestäms för personer i arbetskraften med utgångspunkt från det enskilda företagets huvudsakliga verksamhet vid det arbetsställe där urvalspersonen är sysselsatt.

A.13 Internationell rapportering

Ingen internationell rapportering

A.14 Planerade förändringar i kommande undersökningar

En översyn görs inför varje ny undersökning vad gäller t.ex. aktualitet

B Kvalitetsdeklaration

B.0 Inledning

Det övergripande målet för regeringens arbetsmiljöpolitik är en arbetsmiljö som förebygger ohälsa och olycksfall, är anpassad till människors olika fysiska och psykiska förutsättningar samt är utvecklande för individen. Arbetsmiljöverket (AV) har huvudansvaret för genomförande av regeringens arbetsmiljöpolitik. AV har sedan den 1 juli 1994 ansvaret för den officiella statistiken om arbetsmiljön.

Undersökningen om arbetsorsakade besvär syftar till att kartlägga de hälsoproblem som orsakats av arbetet för sysselsatta på svenska arbetsmarknaden. Kartläggningen avser besvär till följd av arbetet människor haft under de senaste tolv månaderna. Undersökningen är en urvalsundersökning som ger information

om hur många som angivit att de haft besvär av arbetet under en viss period samt besvärens placering i kroppen och vad i arbetet som kan ha orsakat problemen.

I denna rapport redovisas resultat från undersökningen 2010 och även vissa resultat från undersökningarna 1999-2008. Resultaten för samtliga i undersökningen ingående frågor redovisas både på totalnivå och för kvinnor och män. För ett urval av frågorna görs även redovisningen efter en relativt detaljerad yrkes- och näringsgrensindelning samt efter socioekonomisk indelning. Dessa indelningar är möjliga genom utnyttjandet av uppgifter som samlats in i AKU. Urval av frågor för en mer detaljerad redovisning har gjorts i samråd mellan AV och SCB.

B.1 Innehåll

1.1 Statistiska målstorheter

De statistiska storheter/parametrar som primärt skattas redovisar hur Sveriges befolkning i arbetsför ålder, utifrån olika aspekter på deras arbetsmiljö, procentuellt fördelar sig. Indelningar görs efter kön, ålder, yrke, näringsgren och socioekonomisk indelning.

1.1.1 Objekt och population

Samtliga sysselsatta (16-64 år) som är folkbokförda inom landet, omkring 4,5 milj.

1.1.2 Variabler

Yrke: bakgrundsvariabel från AKU

Näringsgren: bakgrundsvariabel från AKU

Socioekonomisk indelning: bakgrundsvariabel från AKU

Kön: bakgrundsvariabel från RTB

Ålder: bakgrundsvariabel från RTB

Fysiska eller andra besvär till följd av arbetsolycka, färdolycka eller av andra orsaker

Inträffande år

Sjukfrånvaro och dess längd

Kontakt med läkare

Besvärens placering i kroppen

Orsak till besvären

Om rehabiliteringsutredning genomförts

Förändring av arbetsuppgifter

Förändring på arbetsplatsen

Om besvären anmälts som arbetsskada, om inte, orsak till detta.

Om arbetsgivaren informerats om besvären

1.1.3 Statistiska mått

Procent, uppräknade tal

1.1.4 Redovisningsgrupper

Yrke, näringsgren, socioekonomisk indelning och kön för den sysselsatta befolkningen. Redovisning görs för grupper där antalet svarande är minst 100.

1.1.5 Referenstider

Datainsamlingen för 2010 års undersökning pågick från januari till mars. Frågorna avsåg förhållanden under den senaste 12 månadersperioden.

1.2. Fullständighet

Undersökningen är en urvalsundersökning som avser att spegla arbetsmiljön för hela Sveriges befolkning. För mindre grupper blir dock osäkerheten större och för vissa grupper, där endast ett mindre antal sysselsatta ingår, kan inga resultat redovisas.

B.2 Tillförlitlighet

2.1 Tillförlitlighet totalt

En osäkerhetskälla för undersökningen är att den är baserad på urval. Som alltid för urvalsstatistik beror statistikuppgiftens relativa osäkerhet av den aktuella redovisningsgruppens storlek.

2.2 Osäkerhetskällor

Förutom urvalsosäkerheten påverkas tillförlitligheten i undersökningen bland annat av frågemetoden och hur intervjupersonerna tolkar frågorna, samt av det faktum att bortfallet är relativt stort. Se även "Att utveckla sociala indikatorer - en surveyansats belyst med exemplet arbetsmiljö" (A. Wikman, *Urval nr 21*, SCB 1991).

2.2.1 Urval

Urvalsramen är personer i åldern 16-64 år som deltagit i AKU. Vid urvalsdragningen till AKU sker en indelning i strata efter län, kön samt åldersgrupp. Inom varje stratum sorteras personerna slumpmässigt, därefter dras ett obundet slumpmässigt urval (osu) för varje månad. Vart och ett av urvalen, som varje månad år 2010 består av runt 21 500 personer, roteras på så sätt att en åttondel förnyas mellan två på varandra följande undersökningstillfällen. Personer i urvalet intervjuas en gång per kvartal, sammanlagt åtta gånger under två år, varefter de byts ut mot nya.

Besvärundersökningens delurval i AKU

Besvärundersökningen delurval 2010 som består av fyra av AKU:s rotationsgrupper uppgick till 36 312 personer. Av dessa deltog 20 278 i AKU och

klassades dessutom som sysselsatta och kom därmed att utgöra besvärundersökningens urval 2010.

2.2.2 *Ramtäckning*

Uppdatering av AKU:s urval sker ca 3 veckor före den aktuella mät månaden med avseende på flyttningar, dödsfall och civilstånds- och medborgarskapsförändringar. Förändringar som sker mellan uppdateringen och intervjutillfället leder till övertäckning (ex. dödsfall eller utvandring). Dessutom uppstår övertäckning genom att urvalet till undersökningen om arbetsorsakade besvär inte omfattar de personer som vid intervjutillfället varit tjänstlediga eller långtidssjukskrivna 3 månader bakåt i tiden från intervjutillfället. Övertäckningen identifieras och plockas bort ur urvalet och påverkar därför inte skattningarna. Undertäckning är bortfallet för den sysselsatta delen i AKU.

2.2.3 *Mätning*

Data samlas in via tilläggsfrågor som ställs till intervjupersonen i direkt anslutning till AKU. Efter det att den ordinarie AKU-intervjun avslutas ställs till samtliga intervjuade som ingår i urvalet till besvärundersökningen två frågor om man haft 1: fysiska besvär, 2: andra besvär (stress, psykiska besvär etc.) som följd av arbetet, som gjort det svårt att arbeta på jobbet eller utföra det dagliga hemarbetet. De som svarar ja på den ena eller båda frågorna får ytterligare 24 frågor. Tilläggsundersökningen tar ca 5 minuter.

Mätfel uppstår om frågorna feltolkas. Tidigare metodstudier pekar på att relativt tillfredsställande svar fås med de frågor som använts, men vissa problem kvarstår alltid. Storleken på problemen kan vara svåra att ange, men omfattningen tros vara liten.

2.2.4 *Svarsbortfall*

I samband med AKU-intervjun sorterades de personer bort som var tjänstlediga eller långtidssjukskrivna vid intervjutillfället. Bortfall uppstår i olika steg av undersökningen. De består av vägran, sjukdom, språkproblem, tidsbrist m.m. Bortfallet i AKU är 22,2 procent för de totalt 36 312 i den använda delen av AKU – utan hänsyn till om de är sysselsatta eller ej. Det är svårt att skatta hur stort bortfallet är bland de sysselsatta respektive bland de icke sysselsatta. Det är först när/om man får genomföra intervjun som man kan avgöra saken. Sysselsättningen förblir därför okänd bland dem som man inte når eller som avböjer att delta.

Denna rapport beskriver de sysselsattas arbetsorsakade besvär. Det vore därför mest relevant med uppgifter om bortfallet just bland dessa. Äldre bortfallsstudier visar ett lägre bortfall bland de sysselsatta än bland övriga, varför uppgiften ovan (22,2 %) torde innebära en viss överskattning som mått på bortfallet för de sysselsatta. För 2010 års undersökning är det 20 278 sysselsatta som fått besvärfrågorna, och av dem har 18 765 deltagit. 1 513 har av olika anledningar

ej fått tilläggsfrågorna om arbetsrelaterade besvär, vilket utgör 7,5 procent av undersökningens urval. Hälften av bortfallet består av vägran och resten av andra skäl. Skälet till detta kan bland annat vara att intervjupersonen klargjort att hon/han anser att den ordinarie AKU-intervjun är mer än tillräcklig eller att den ordinarie intervjun besvarats av någon annan än urvalspersonen. Bortfallets eventuellt snedvridande effekter begränsas till del genom att resultaten efterstratifieras, dvs. viktas så att fördelningarna i centrala bakgrundsvariabler förblir korrekta.

2.2.5 *Bearbetning*

Uppgifterna i tilläggsfrågorna samlas in via datoriserade intervjuer, varvid maskinell granskning sker.

2.2.6 *Modellantaganden*

Inga modellantaganden

2.3 **Redovisning av osäkerhetsmått**

Alla tabeller presenteras med osäkerhetsmått beräknat enligt 95- procentiga konfidensintervall. Genom att addera respektive subtrahera siffrorna i tabellerna kan en bedömning göras om skillnaderna mellan grupper är signifikant eller ej.

B.3 **Aktualitet**

3.1 **Frekvens**

Undersökningen har genomförts varje år sedan 1991 och vart annat år sedan 2008.

3.2 **Framställningstid**

Uppgifter publiceras Arbetsmiljöverkets rapportserie Arbetsmiljöstatistik samt i SCB:s statistiska databaser i september 2010.

3.3 **Punktlighet**

Publiceringen sker enligt SCB:s publiceringskalender.

B.4 **Jämförbarhet och sammanvändbarhet**

4.1 **Jämförbarhet över tiden**

Undersökningen har genomförts med samma definitioner och metodik sedan starten 1991, urvalsstorlekarna har varierat något beroende på att antalet sysselsatta enligt Arbetskraftundersökningarna varierat. Undersökningarna 1991-1994 är helt jämförbara vad avser frågor och variabler. Fr.o.m. 1995 är frågeformuläret ändrat. Det omfattar fler variabler och inleds med två frågor mot

tidigare en om fysiska resp. andra besvär som följd av arbetet. De inledande frågorna (tidigare en inledande fråga) avgör om intervjupersonen tillställs ytterligare frågor. Mindre justeringar har gjorts i frågeformuläret 1996, 1998 och 2008. Nya frågor har tillkommit år 2001, 2003, 2004 och 2008. 2010 gjordes inga förändringar.

Totalt sett kan sägas att det finns en betydande kontinuitet i mätinstrumentet, vilket ger långa tidsserier för variabler inom centrala områden för arbetsmiljö.

Från och med 1997 års undersökning redovisas yrke efter Standard för svensk yrkesklassificering (SSYK).

Näringsgrensindelningen följer den indelning som utnyttjas i AKU och kodades t.o.m. år 2002 efter SNI92. Därefter används Standard för svensk näringsgrensindelning SNI 2002. Under 2009 har en ny standard för klassificering av näringsgren, SNI 2007, tagits i bruk.

Nya och ändrade sätt att dela in näringsgrenar och att klassificera yrken medför svårigheter att göra jämförelser mellan resultat för nyare och äldre undersökningar.

4.2 Jämförbarhet mellan grupper

Materialet ger goda möjligheter att jämföra arbetsmiljöförhållanden för kvinnor och män i olika åldrar. Även jämförelser mellan olika yrken (yrkesgrupper) och näringsgrenar samt jämförelser grundade på socioekonomisk indelning kan göras när antalet svarande i respektive grupp inte understiger 400.

4.3 Samanvändbarhet med annan statistik

Undersökningen om arbetsorsakade besvär kan sammanvändas med Arbetsmiljöundersökningen eftersom undersökningarnas urval till stor del består av samma individer. Undersökningen om arbetsorsakade besvär kan även användas tillsammans med SCB:s Arbetskraftsundersökning (AKU).

Undersökningen om arbetsorsakade besvär avser den senaste tolv månadsperioden vid intervjutillfället vilket innebär att uppgiftslämnarna refererar till olika perioder sinsemellan, beroende på när de blev intervjuade. Datainsamlingen för 2012 års undersökning pågick från januari till mitten av april. Den största delen av referensperioden avser därmed år 2011 vilket man bör tänka på när statistiken jämförs med annan statistik.

B.5 Tillgänglighet och förståelighet

5.1 Spridningsformer

Rapporten ges ut i Arbetsmiljöverkets rapportserie Arbetsmiljöstatistik, Rapport 2010:4 och finns som en PDF fil på Arbetsmiljöverkets hemsida <http://www.av.se/statistik/officiellt> . Publikationen finns endast i elektronisk form.

Förfrågningar: Svarstjänsten, 08-730 90 00

Resultaten från vissa frågor publiceras i SCB:s statistiska databaser.

5.2 Presentation

Tabeller, diagram och förklarande text i rapportserien Arbetsmiljöstatistik

5.3 Dokumentation

SCB:s dokumentationssystem METAPLUS

5.4 Tillgång till primärmaterial

Resultaten från vissa frågor finns publiceras i SCB:s statistiska databaser.

Uppgifterna är skyddade enligt 24 kap. 8 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400). Mikrodata som gör identifikation av objekt möjlig lämnas inte ut. Aidentifierade uppgifter kan efter särskild prövning utlämnas för forskning och statistik.

5.5 Upplysningstjänster

Arbetsmiljöverket (AV), Statistikenheten

tfn 08 - 730 90 00

AV:s webbplats - www.av.se

SCB, enheten för Arbetskrafts- och arbetsmiljöundersökningar

tfn, 08-506 940 00

SCB:s webbplats - www.scb.se